

CALITATEA PERCEPUTĂ A VIEȚII SOCIALE ȘI POLITICE

MARIUS BORANESCU
GABRIEL MATAUAN,
RADU VRÂNCEANU

În vederea realizării obiectivului cercetării noastre privind impactul politicului asupra calității vieții, am urmărit să surprindem percepția situației politice, proiecția pentru viitor, precum și gradul de satisfacție/insatisfacție asociat cu aceasta.

Intervalul de timp scurs de la Revoluție până la alegerile din 20 mai, numit de unii autori „perioada preelectorală” sau „perioadă de tranziție”, se demarchează clar din ansamblul fenomenului politic românesc. El se caracterizează printr-o explozie a politicului, care pătrunde în cele mai profunde straturi ale individului, modificându-i și/sau orientându-i comportamentul. Forța descătusată a democrației, înțeleasă de fiecare la nivelul său de cultură, a contribuit la formarea și diversificarea, mai mult sau mai puțin normală, a elementelor unui nou sistem politic. Cele mai surprinzătoare elemente, pozitive sau nu (cine ar putea judeca aceasta?), și-au pus amprenta asupra evoluției vieții politice; exuberanța latinilor, balcanismul, umorul, omenia...

1. Percepția situației sociale și politice

Prin câțiva indicatori am căutat să surprindem *percepția* asupra situației generale interne, în care politicul se regăsește ca un subsistem; alți indicatori urmăresc percepția asupra principalelor componente ale vieții politice (guvernul și C.P.U.N. *), personalitățile politice, partidele, presa, instituțiile publice). Trebuie să avem în vedere că percepțiile asupra acestora au fost în mare măsură influențate de caracterul de inedit; chiar dacă organizații de natura celor mai sus amintite au existat și în vechiul regim, funcționarea lor urmărea subordonarea completă a individului intereselor aparatului dictaturii.

Revoluția a creat premisele instaurării unei societăți democratice. Percepția acestor elemente este, prin urmare, determinată de un factor obiectiv și anume de funcționarea reală a acestor organizații și de un factor subiectiv, specific oricărei percepții, respectiv capacitatea fiecăruia de a judeca un fenomen cât mai eliberat de prejudecăți și ideologii.

* Consiliul Provizoriu de Unitate Națională — organ legislativ național, din care au făcut parte reprezentanți ai Consiliului Frontului Salvării Naționale, ai mișcărilor naționale și ai partidelor înființate după Revoluție.

În cele ce urmează, vom încerca o prezentare foarte succintă a percepțiilor asupra componentelor vieții sociale.

a) Guvernul și C.P.U.N.

Am încercat să surprindem percepția activității guvernului și C.P.U.N. pe trei coordonate: economic, social și politic. Prin urmare, la întrebarea „Considerați că în prezent guvernul și C.P.U.N. asigură următoarele”, subiecții au răspuns astfel (în %):

Specificație	Da	Oarecum	Prea puțin sau deloc	Non răspuns
Buna desfășurare a activității economice	47	30	23	...
Rezolvarea problemelor sociale	46	30	23	1
Tranziția spre democrație	54	24	21	1

Subiecții dau mai mult credit activității organismelor de stat în rezolvarea problemelor sociale. Faptul respectiv are acoperire în măsurile luate pentru înlăturarea restricțiilor impuse de vechiul regim asupra vieții populației. Cît privește activitatea economică, este de menționat dezangajarea programatică a guvernului pentru a face loc mecanismelor de piață. Este adevărat că în acest proces au apărut și multe fenomene negative, adăugându-se la cele deja existente.

b) Personalitățile politice

Revoluția și perioada preelectorală au creat posibilitatea conturării unor personalități politice, al căror rol deosebit în desfășurarea concretă a evenimentelor nu poate fi pus la îndoială. Poate că o trăsătură comună a acestora a fost opoziția, manifestă sau nu, pe care au făcut-o sistematic regimului de teroare. Acțiunile protestatere au fost cunoscute în trecut de un cerc destul de restrîns. Nu a fost constituită o opoziție puternică.

Persoanele intervievate s-au pronunțat astfel la întrebarea „Considerați că în prezent avem personalități politice?”

	Multe	Puține	Deloc	Non răspuns
Cu experiența necesară pentru conducerea țării	19,9	74,8	5,1	0,2
Preocupate de binele țării	20,6	75,3	3,8	0,3

Se observă o suprapunere între cele două șiruri de procente, deși publicul acordă ceva mai mult credit moral personalităților politice în raport cu capacitatea lor de a face față sarcinilor deosebit de grele ale conducerii țării în aceste momente de incertitudine și speranță.

c) Partidele

În peisajul politic de dinaintea alegerilor existau 83 de partide. Numărul acesta ridicat este explicabil prin condițiile foarte largi de înscriere a partidelor (numărul minim de membri a fost fixat la 251), dorința firească a unor persoane și grupuri de a-și promova idealuri, aspirații și interese de ordin general proprii și, de ce să nu o menționăm, pentru mulți organizarea unui partid s-a dovedit a fi o afacere rentabilă, prin care, cu abilitate, sume de bani au fost deturnate în interesul pecuniar al „întreprinzătorului”. Alegerile au sancționat de altfel prompt această proliferare forțată a partidelor: numai 9 partide au obținut peste 1% din totalul voturilor exprimate și numai 20 de partide au cel puțin un reprezentant în forul legislativ al țării.

Studiul nostru a permis identificarea cu anticipație, a percepției cetățenilor asupra acestor partide. La întrebarea „Considerați că actualele formațiuni politice se caracterizează prin :”

	Toate	Majori- tatea	Cîteva	Unul singur	Nici unul	Non răspuns
Acțiuni îndreptate spre binele întregii națiuni	2,9	23,9	57,0	13,2	2,3	0,7
Acțiuni care au condus la stabilizarea vieții politice	0,9	10,5	51,9	23,5	12,3	0,9
Disponibilitatea pentru dialog politic	5,3	29,7	49,0	11,1	3,6	1,3
Platforme politice cu soluții concrete la problemele țării	3,4	19,0	54,9	15,0	6,7	1,0

Se remarcă o rețineră a populației în a da credit tuturor partidelor existente, fapt confirmat și prin alegerile de la 20 mai. Într-o societate democratică partidele ar trebui să-și propună obiective principale acceptabile pentru întreaga populație, urmînd ca votul să fie dat celor considerați a fi mai aproape de interesele alegătorului. Pozitiv este faptul că lipsa totală de încredere este scăzută; numai în ceea ce privește contribuția partidelor la stabilitatea politică se înregistrează rezerve mai mari (12,3%), care pot fi puse în legătură cu evenimentele mai mult sau mai puțin violente din acea perioadă.

Numărul celor care au încredere într-un singur partid este, de asemenea, redus; majoritatea intervievaților își dau girul mai multor partide, deci, cu alte cuvinte, dau credit pluralismului politic.

Considerăm interesantă prezentarea variației indicatorului agregat de percepție a activității partidelor (obținut prin însumarea celor patru grupe de percepții) în raport cu partidul favorit al celui interviuat.

PARTIDUL FAVORIT	Cîte partide au o activitate pozitivă				
	Toate	Majoritatea	Cîteva	Unul	Nici unul
Frontul Salvării Naționale	1	21	60	18	0
Partidul Național Liberal și Partidul Național Țărănesc c.-d.	1	26	64	9	0
Mișcarea Ecologistă Română	0	33	61	6	0
Alte partide	0	32	64	4	0
Nici unul	0	22	59	17	2
Nu mă pot pronunța	1	25	59	13	2

Putem remarca o poziție ceva mai rigidă a simpatizanților F.S.N., care acordă credit exclusiv partidului propriu în proporție de 18% și, în mod paradoxal, a celor care declară că nu simpatizează nici un partid (17%). Acest ultim aspect relevă, poate, inhibiția oamenilor față de subiectul abordat și probabil teama subconștientă de identificare, trăsătură de caracter formată de vechiul regim.

Este interesant de menționat că deși un număr mare de persoane nu s-au pronunțat în favoarea nici unui partid (27,5% din total), numai 1,7% din aceștia nu au încredere în nici un partid și 12,7% au încredere într-un singur partid, restul acceptînd pluralismul.

d) Mijloacele de comunicare în masă

După Revoluție am asistat la o adevărată explozie informațională. Televiziunea, de la 2 ore în trecut a ajuns să emită în medie 10—12 ore zilnic pe programul I, la care din martie 1990 i s-a adăugat programul II cu alte patru ore. În ceea ce privește presa, boomul a fost și mai impresionant. Pe lângă metamorfoza cotidienele centrale „Scînteia”, „Scînteia tineretului”, „România liberă”, au apărut noi ziare, rod al liberei inițiative („Expres”, „Phoenix”, „Zig-Zag”) precum și ziare

ale partidelor („Azi”, „Dreptatea”, „Viitorul”, „Fapta...”). Și pe plan local au fost revigorate cotidienele. Astfel, numărul total de titluri de ziare și reviste era estimat la circa 1 600.

Fără îndoială că acest flux intens de informații a influențat puternic viața politică a țării. El dovedește că nevoia de informații este deosebit de importantă, nevoie care a fost de-a dreptul sfidată sub vechiul regim.

La întrebarea „Considerați că mijloacele de informare în masă informează corect și complet asupra evenimentelor petrecute în țară și peste hotare”, intervievații au răspuns astfel :

(%)

	Întotdeauna sau des	Rar sau nici o dată	Nu știu	Non răspuns
Televiziunea	56,1	38,8	4,9	0,2
Ziarele	47,1	45,5	6,8	0,6

Predomină răspunsurile care apreciază pozitiv activitatea mass-mediei, dar un număr relativ ridicat de persoane exprimă dubii asupra calității informației primite, îndeosebi din ziare.

e) Instituțiile publice

Deși instituțiile nu sînt în totalitatea lor elemente ale sferei politice, ele reflectă în modul cel mai fidel comportamentul puterii în contactul ei nemijlocit cu cetățeanul de rînd. Într-o societate democratică, instituțiile servesc, la modul propriu, pe omul obișnuit. În societatea totalitară raportul este răsturnat.

Persoanele cuprinse în eșantion au fost rugate să caracterizeze funcționarea instituțiilor publice, pe trei coordonate definitorii : birocrație, onestitate și control.

Un fenomen îngrijorător se desprinde, respectiv puțini sînt aceia care consideră că lucrurile s-au schimbat în bine (între 25 și 30%), majoritatea percepiînd un comportament neschimbat al instituțiilor, la fel de birocratice ca în trecut, 41%, „rezolvă problemele tot pe bază de relații”, 36% și, „ca și înainte activitatea lor scapă controlului oamenilor de rînd”, 36%.

2. Proiecția pentru viitorul imediat și mai îndepărtat

Referitor la evoluția societății românești în viitorul apropiat, un prim set de întrebări a avut în vedere probabilitatea producerii unor evenimente, și anume : instalarea haosului economic și politic, instaurarea unui regim militar sau a unei dictaturi de dreapta, reîntoarcerea la o formă mascată de comunism.

Aprecierile persoanelor intervievate au fost următoarele :

(%)

	Foarte proba- bilă	Proba- bilă	Puțin proba- bilă	Exclusă	Nu mă pot pro- nunța
— Instalarea haosului economic	9,3	35,2	34,5	8,4	12,6
— Instalarea haosului politic	13,4	31,4	31,5	12,3	11,4
— Instaurarea unui regim militar, ca reacție la haosul politic	9,2	15,9	31,7	28,6	14,6
— Reîntoarcerea la o formă mascată de comunism	10,3	15,0	19,1	46,7	8,9
— Instaurarea unei dictaturi de dreapta	2,3	7,4	20,1	51,4	18,8

Se constată că părerile se împart aproape simetric în ceea ce privește evoluția economică și politică imediată a societății românești : posibilitatea instalării haosului în aceste două domenii este indicată de cite 45% din cei chestionați, în timp ce 44% o exclud.

În legătură cu perspectivele democrației din România, aprecierile medii se situează în jurul valorii corespunzătoare probabilității reduse de producere a evenimentelor menționate, în cazul întrebării referitoare la posibilitatea instaurării unei dictaturi de dreapta acestea tinzând chiar să excludă o astfel de alternativă. Succint, evidențiem că 10% nu exclud posibilitatea unei dictaturi de dreapta, față de 71% care nu o văd probabilă ; 25 la sută nu exclud posibilitatea reîntoarcerii la o formă mascată de comunism, față de 65% care o resping ; tot 25% din subiecți nu exclud posibilitatea unui regim militar ca reacție la haosul politic, față de 70% care nu întrevăd această alternativă.

Menționăm și faptul că cele mai multe variante, prin care persoanele chestionate nu și-au exprimat opinia, s-au înregistrat la întrebarea referitoare la posibilitatea instaurării unei dictaturi de dreapta (18,8%), iar cele mai puține la cea privind probabilitatea reîntoarcerii la o formă mascată de comunism (8,9%).

Analiza cumulativă a acestui set de întrebări ne permite să apreciem că subiecții consideră ca puțin probabilă producerea, în viitorul apropiat, a evenimentelor menționate mai sus.

Aspecte deosebit de interesante pot fi puse în evidență și din cercetarea distribuției răspunsurilor persoanelor chestionate în funcție de o serie de factori de influență, cum ar fi sexul, vârsta, profesia, starea civilă etc.

Astfel, femeile cred mai mult în posibilitatea instalării haosului economic ; subiecții care locuiesc în orașe unde s-au desfășurat lupte în perioada Revoluției din decembrie 1989 întrevăd într-o mai mare mă-

sură probabilitatea instalării haosului politic, 16% dintre aceștia considerând chiar ca foarte probabilă o asemenea evoluție; 65% dintre studenți cred ca foarte puțin probabilă reîntoarcerea la comunism, în timp ce 20% din muncitori nu o exclud; bărbații exclud într-o măsură mai mare eventualitatea instaurării unei dictaturi de dreapta, de asemenea persoanele în vîrstă de 21—25 ani, față de cele peste 60 ani.

Modul în care se percepe viitorul vieții politice în țara noastră a fost identificat și cu ajutorul întrebării: „Care dintre următoarele situații se apropie cel mai mult de așteptările dumneavoastră?”, oferind variantele de răspuns de mai jos:

— la putere vor fi oameni diferiți, dar puține schimbări vor avea loc în realitate;

— se vor produce schimbări în mod treptat, dar vor fi multe rezistențe de înfruntat;

— în țara noastră se va cristaliza un sistem politic cu totul nou în viitorul apropiat.

Din totalul răspunsurilor primite la această întrebare, cei mai mulți subiecți — 69,3% — consideră că se vor produce schimbări în mod treptat, dacă vor fi întâmpinate multe rezistențe, 22,2% au ales ultima variantă de răspuns și numai 8% apreciază că vor avea loc puține schimbări în realitate.

Subliniem că bărbații sînt mai optimiști, părerea lor concentrîndu-se în proporție de 93% asupra ultimelor două variante. Se constată și că, pe măsura înaintării în vîrstă, crește ponderea celor ce au ales prima alternativă de răspuns. Numai 3,8% din studenți consideră că la putere vor fi oameni diferiți, dar puține schimbări vor avea loc în realitate.

Rezumînd, putem aprecia că, în ceea ce privește evoluția vieții politice în viitorul imediat, aprecierile persoanelor intervievate sînt în general optimiste, opinîndu-se că schimbările se vor produce în mod treptat, subiecții considerînd că vor fi multe greutăți ce vor trebui învinse.

Un al doilea set de întrebări a urmărit schițarea *imaginii societății românești peste 10 ani* în raport cu prezentul. S-a avut în vedere alături evoluția vieții politice pe termen lung, cit și probleme generale ale dezvoltării României în viitor.

În urma analizei rezultatelor sondajului, putem aprecia că evoluția societății românești în următorii 10 ani este imaginată din perspectivă optimistă, un optimism mai ridicat remarcîndu-se în ceea ce privește viitorul vieții politice.

Este de subliniat și faptul că persoanele care au răspuns la chestionar își pun mari speranțe în respectarea drepturilor lor cetățenești (84% din cei chestionați), precum și în democratizarea societății noastre (85%).

Un optimism mai redus se manifestă în problemele legate de securitatea pe plan internațional și poluarea mediului ambiant.

Se consideră că, în viitor, țara noastră va fi mai bogată. În acest sens s-au pronunțat circa 78% din persoanele intervievate. Bărbații, tinerii și, în special, studenții sînt mai optimiști în această privință.

Circa 60% din subiecți își exprimă convingerea că oamenii vor fi mai fericiți în viitor. În acest caz sînt mai optimiști tinerii pînă în 20 de ani, muncitorii și funcționarii. Cum era de așteptat, persoanele cu un grad mai ridicat de alienare manifestă un optimism mai reținut.

83% din răspunsurile primite arată că se așteaptă un control mai mare al fiecăruia asupra vieții publice, iar 76% din posibilități mai mari de participare a cetățenilor la viața politică.

Problema respectării drepturilor cetățenești a înregistrat cel mai înalt grad de optimism, media aprecierilor la acest punct fiind cea mai ridicată din întregul set de întrebări. Se consideră și că peste 10 ani, în România, conducătorii vor fi mai preocupați de problemele națiunii față de prezent.

Concluzia ce se poate desprinde din această succintă prezentare a rezultatelor cercetării efectuate asupra viitorului societății noastre pe termen lung este asemănătoare celei referitoare la viitorul politic imediat al României: abordarea acestuia din perspectivă optimistă, dar și prudența manifestată față de unele aspecte legate de probleme economico-sociale și politice de o mare importanță pentru evoluția țării în perspectivă.

3. Viața politică — sursă de variație a calității vieții

După Revoluție oamenii au devenit tot mai preocupați de rolul esențial al politicului în terapeutică societății românești, puternic afectată de totalitarismul comunist. Criza morală asupra căreia atrag atenția numeroși sociologi, politicieni, oameni de litere este una dintre cele mai tragice realități ale României. Totodată, dorința aproape unanimă de a fi descoperite și implementate acele mecanisme politice, care să blocheze eficient orice tendință de întoarcere la dictatură constituie o trăsătură majoră a vieții politice.

Așa cum a rezultat și din prima parte a articolului, perioada pre-electorală a avut, pe lângă elementele de continuitate post-revoluționare, și anumite trăsături specifice, generate în principal de ineditul situației politice și de procesul social de învățare a regulilor democrației.

Oamenii au trăit intens, nu greșim dacă am spune chiar pasional, politic. Instinctele și sentimentele au obținut, nu o dată, raționamentul. Lipsa punctelor de sprijin, a evidenței factuale, specifică unei asemenea perioade, nu a făcut decît să sporească intensitatea acestor trăiri.

Se discuta aprins „politică” acasă, la serviciu, pe străzi, cu prietenii sau necunoscuți. Indivizii au fost fericiți să descopere la alții idealuri comune. Orice mesaj în spiritul gândirii proprii genera încredere în sine. Viața politică presupune nu numai unitate ci și diversitate. Cînd aceasta din urmă a degenerat în conflict, procesul a fost însoțit de marile frustrări, dezamăgiri: prietenii de-o viață se etichetau cu nume generice de partid și nu-și mai călcau pragul casei. Asemenea experiențe i-au marcat pe unii profund, făcîndu-i să se retragă în forul lor interior și să resimtă o incurabilă alienare politică.

Este uimitor că într-o societate atît de nivelată cum a fost cea dinaintea de Revoluție s-au putut naște asemenea tensiuni. Polarizarea

societății, absurdă în extremismul ei, este așadar o sursă permanentă de insatisfacții.

Este posibil ca înțelegerea situației economice deosebit de grave să creeze din nou acel liant atât de necesar restabilirii naturalului în relațiile dintre oameni, dar, cel puțin la fel de probabil este ca dificultățile economice să ducă la escaladarea tensiunilor, la aruncarea răspunderii de la un grup la altul; mai cu seamă în aceste manifestări va fi greu de delimitat politicul de social sau economic.

Referitor la raportul dintre satisfacția individului și viața politică, în studiul nostru ne-am preocupat expres de două aspecte.

a) Satisfacția față de organizarea vieții politice

Persoanele intervievate au fost rugate să răspundă la întrebarea: „Actuala organizare politică din țara noastră, considerată ca formă de tranziție, vă satisface?” Marea majoritate (62,1%/o) au ales varianta „parțial”, 11%/o au răspuns „total”, 16,5%/o „deloc” și 9,1%/o „nu mă pot pronunța”.

Procentul relativ ridicat al răspunsurilor „nu mă pot pronunța” reflectă în bună măsură gradul ridicat de dificultate al întrebării. Ne mai atrage atenția faptul că 16,5%/o sînt total nesatisfăcuți — dacă am fi putut extrapola acest procent la populația țării, cifra de aproape patru milioane este în acest context o problemă.

Satisfacția față de organizarea vieții politice este diferențiată semnificativ de *variabile externe*, cum ar fi vîrsta, sexul și profesia. Pentru exemplificare, ne mulțumim să prezentăm structura pe vîrstă a răspunsurilor; datele sînt reproduse în tabelul de mai jos:

(%/o)

VÎRSTA	În ce măsură vă satisface actuala organizare a vieții politice			
	Total	Parțial	Deloc	Nu mă pot pronunța
Pînă la 20 ani	5,6	63,6	19,1	11,7
21—25 ani	4,4	66,3	18,7	10,6
26—35 ani	12,3	63,8	16,3	7,6
36—45 ani	15,8	60,8	15,5	7,9
46—60 ani	21,6	56,9	12,9	8,6
Peste 60 ani	16,0	54,0	16,0	14,0

Observăm că pe măsură ce se trece la o grupă de vîrstă mai înaintată, subiecții manifestă o satisfacție mai mare față de organizarea politică. Apare așadar o stare alarmantă de nemulțumire în rîndul tinerilor.

Bineînțeles că satisfacția/insatisfacția, ca orice trăire a individului este determinată de o serie de *variabile endogene* (adică de trăsături de personalitate). În studiul nostru am urmărit trei dimensiuni, grupate astfel: optimist/pesimist; autoritar/permisiv; alienat/nealienat.

Am constatat că cei optimiști din fire resimt o satisfacție sporită față de organizarea vieții politice și că, persoanele mai autoritare sînt, de asemenea, mai satisfăcute. Pentru exemplificare, prezentăm datele :

TIPUL DE CARACTER	In ce măsură vă satisface actuala organizare a vieții politice?			
	Total	Parțial	Deloc	Nu mă pot pronunța
AUTORITAR	16	61	12	11
PERMISIV	11	64	19	6

Fără îndoială că *percepția asupra vieții politice* în ansamblul ei și asupra fiecărei componente în parte influențează gradul de satisfacție. Percepția reflectă atât funcționarea obiectivă a mecanismelor puterii cît și nivelul de înțelegere individuală a fenomenului. Satisfacția, în schimb, raportează aceste percepții la sistemul de valori al individului. Astfel, 80% dintre cei care s-au declarat de acord cu enunțul „Sînt dificultăți și probleme, dar lucrurile par să meargă spre bine” dau măsura satisfacției față de organizarea vieții politice.

b) Influența politicului asupra calității vieții

În cercetarea noastră am inclus un indicator global de satisfacție, care considerăm că aproximează corespunzător variabila teoretică în discuție (calitatea vieții). Cu ajutorul lui am căutat să verificăm ipoteza după care viața politică a constituit, cel puțin la momentul respectiv, o cursă majoră de satisfacții/insatisfacții.

Integrarea normelor comportamentului politic a fost și este un proces dificil. Orice început e greu, spune un proverb german. Am adăuga că orice învățare înseamnă atât satisfacții cît și insatisfacții.

Faptul că la momentul efectuării studiului problemele economice nu erau conștientizate deplin ca iminente și aproape insurmontabile, a favorizat perceperea fenomenului politic ca un factor principal de influențare a calității vieții.

Indicatorul global de satisfacție se prezintă astfel : la întrebarea : „Pornind de la modul în care s-a desfășurat viața dumneavoastră în ultimele săptămîni, cum ați aprecia gradul de satisfacție ?” Răspunsurile s-au grupat astfel :

								(%)
Foarte scăzut	Scăzut	Relativ scăzut	Nici ridicat, nici scăzut	Relativ ridicat	Ridicat	Foarte ridicat	Non răspuns	
2,6	8,0	14,0	43,3	24,0	7,1	0,2	0,8	

Variabilele externe (vîrstă, sex, profesie) nu diferențiază semnificativ indicatorul. În schimb, variabilele endogene au o influență mult mai puternică asupra sa. Persoanele optimiste și cele autoritare sînt mai satisfăcute în general.

Dar, ca să revenim la raportul politic/calitatea vieții, prin prisma indicatorilor de care am dispus, iată cum se prezintă datele :

În ce măsură vă satisface actuala organizare a vieții politice ?	Gradul general de satisfacție (%)						
	Foarte scăzut	Scăzut	Relativ scăzut	Nici ridicat, nici scăzut	Relativ ridicat	Ridicat	Foarte ridicat
TOTAL	0	5	5	35	41	14	0
PARȚIAL	1	7	25	46	14	6	1
DELOC	0	4	14	36	18	18	10

Deși indicatorul global de satisfacție păstrează în toate cele trei situații forma distribuției normale, aceasta este mai mult deplasată spre dreapta în cazul celor total satisfăcuți de actuala organizare a vieții politice.

*
* *
*

Din ansamblul problemelor investigate prin ancheta efectuată de institutul nostru, cele legate de calitatea vieții politice au o importanță deosebită, cel puțin pentru perioada actuală. În strategia coerentă a factorilor de decizie se impune cu necesitate identificarea surselor de insatisfacții politice și adoptarea de măsuri în vederea limitării și eliminării lor. Aceste măsuri necesită cheltuieli mult mai reduse, comparat cu măsurile de eliminare a frustrărilor de natură economică, dar efectul lor asupra bunăstării individului este întrutotul comparabil.